

a 114/2013. (IV. 16.) Korányrendelet 1. számú melléklete alapján

Javaslat az

„Eger-patak”

avagy az Eger-víz, Egervize-patak stb.

Kapolcs Értéktárába történő felvételéhez

Készítette:

Kocsis Csaba, Vásárhelyi Judit

..... (név)

..... (aláírás)

Kapolcs, 2016. nov. 18.

.....
(település, dátum)

I. A JAVASLATTEVŐ ADATAI

1. A javaslatot benyújtó (személy/intézmény/szervezet/vállalkozás) neve:
2. A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó személy adatai: Név:
Levelezési cím:
Telefonszám:
E-mail cím:

II. A TELEPÜLÉSI ÉRTÉK ADATAI

1. Megnevezése:

Eger-patak vagy -víz; különböző korokban – egyes szakaszait – nevezték Almád-víznek, Kapolcsi-víznek, felső folyását Vázsonyi-, alsót Diszeli-víznek; középkori forrásokban az Egregy, Egrugy elnevezés is előfordul. Nevét vélhetőleg a patak mellé települt égeresektől kapta. Idősebbek között közkeletű megnevezése *séd* vagy egyszerűen *folyó*.

2. Szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása

agrár- és élelmiszergazdaság	egészség és életmód	épített
környezet	ipari és műszaki megoldások	
<u>kulturális örökség</u>	sport	
<u>természeti környezet</u>	turizmus és vendéglátás	

3. Fellelhetőségének helye:

"Eger vagy Kapolts vize, mely eredetét veszi Nemes Veszprém Vármegyében, az úgy nevezett Köves kúti malomnál, Nőséri mezőben, és N. Vásonyon keresztül folyván, e Nemes Megyébe be jön, a Pulai határnál, és Pulán keresztül Petend alatt, Csoronföldén, s Kapoltson keresztül Monostor Apáthi, és Hegyesd alatt Diszelen keresztül, Gyula-Keszi Guláts és Tördemiczi Helységek alatt elfolyván, s útjában számos más kisebb patakokat magában vévén, Szigligethi malmon alól, bé ömlik a Balatonba - útja, mellyet Pulától a torkolatig elfut számlál 16.950 öleket, s hajt 33 alul és felül csappó lisztelő és Deszka metsző malmokat..."

4. Értéktár megnevezése, amelybe a nemzeti érték felvételét kezdeményezik:
települési: Kapolcsi Értéktár

5. A települési érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása:

A Balaton északi vízgyűjtő területéhez tartozó Eger-patak völgye Nagyvázsontól dél-

nyugati irányban húzódik a Tapolcai-medencéig, válaszvonalat képezve a Balaton-felvidék és a Bakony között. A sokszínű tájban futó patak Szigligetnél ömlik a Balatonba. Kapolcs településre keleten lép be és nyugati felé hagyja el azt, ahol összeszűkülő völgye a Dörögdi-medence erdőkkel övezett nyugati kapuját jelenti. A patak Kapolcson belterületet is érint, egyébként többé-kevésbé természetes állapotban található.

Az Eger-patak korábbi jó vízhozamát elbeszélésekből és régi fotókból ismerhetjük. Megcsappanását nem a malmok leállítása, hanem az erőltetett bauxitbányászattal kapcsolatos karsztvíz kiemelés okozta, elbeszélések és tapasztalatok szerint Kapolcson kb. 9 éven át, a nyolcvanas évek közepétől 1995-ig száraz volt a meder. A vízkiemelés megszűnése után a hozam növekedésnek indult, az eredeti állapot visszatérése azonban a karsztos környezet miatt nehezen megállapítható, még évekbe telhet.

Az Eger-patakot újabban gyakrabban fenyegeti elöntés. Az árvizek heves jellegűek, néhány naposak. A veszély mérsékelhető volna az uszadékosság rendszeres csökkentésével, az árvíz csúcsok még lakatlan területeken való csökkentésével, a hagyományos, de immár összeszántott vízvezetés visszaállításával. A mederárnyékolást biztosító fák védelmére az erdőtulajdonosokkal kellene megállapodni.

A Balaton-felvidéki Nemzeti Park egyedi értéknek tekinti az Eger-víz Kapolcs alatti szakaszának szabályozatlan, természetes módon kanyargó medrét. A Park szabályozza az európai, közösségi jelentőségű összefüggő természetvédelmi terveket, a Dörögdi-medencét – az Eger-patak néhány km-es közelségében - kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területként határozza meg a Natura 2000 programban (HUBF200033).

6. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett:

Az Eger-patakot két szakterületre is jellemző értékek együttes megléte miatt természeti és kulturális kategória együttesébe ajánljuk felvenni. A patak természeti értékei felismerhetőek a teljes vízgyűjtő mentén. Kapolcson a település belterületén is átfolyik, és ez további közösségi és táji, átalakuló kulturális értékek megjelenésének is forrása.

Éltető víznek tekinthető az Egervize-patak, mivel:

- ősidők óta bőséges és tiszta felfakadó karsztvizeknek biztosít lefolyást a Balatonba,
- a legrégebbi időkben, a medence szinte teljes beerdősültsége idején az ide települő embernek partjai mentén kínált már élőhelyet,
- azóta is természetvédelmi korridort nyújt partjai mentén a gazdag élővilágnak, állatnak és növénynek, azaz a genetikai változatosságot természetes módon biztosítja,
- a vízhozam táplálja az agrikultúrát, **horgászat, halászat??**
- segíti az agrikultúrára épülő feldolgozó ipari tevékenységet (malmosság), a települések vízellátását,
- hozzátartozik a település, a hely szelleméhez, a genius loci-hoz, a falu szépségéhez. A patak a helyi azonosságtudat egyik legfontosabb része. Gyakran volt tapasztalható, hogy mekkora örömmel fogadták a lakosok az erőltetett karsztvíz kiemelés 9 évét – a puszta, száraz, hulladékkal megtelő patakmeder keserű éveit - követően a víz, a források visszatértét. Sokan vettek részt az IUCN támogatta pataktisztító juniálison, sokan sétálgatnak büszkén a vendégeikkel a Malom-sziget hidacskaí között, a település egyik legszebb részén.

A kapolcsi malmosságnak az államosítást megelőző időszakban fellelhető értékei már bekerültek Kapolcs értéktárába. A régi, búzát már nem őrölő malmok épületei azonban nem tűntek el a betiltással, hanem **reciklált épületekként**, új patakmenti kultúraként élnek, működnek tovább. Közöttük működik családi nyaraló, borház, malommúzeum, iroda, ácsműhely, vendéglő, távolabb képtár és kerámiaműhely is. Ezek a patak szülte, és második életükben ihlette épületek kitűnnek az építészeti kreativitásukkal, a meglévő terek jó alkalmazásával, és jobbra a hely szellemének csorbítása nélkül működnek.

Három főbb híd ível át a patakon, a belterületen. A faluhíd látvány szervesen kapcsolódik a szépen felújított falumalom látványához. A Malom-szigetet övező egyik ágon is épült több kisebb híd.

Ugyanígy belesimul Kapolcs életébe a patak menti épített gyalogút, a sédány, amely a víz mentén kanyarog, és lehetővé teszi a gyalogosoknak, kerékpárosoknak, hogy elkerüljék az olykor vigyázatlan, szabálytalan forgalomtól zsúfolt 77-es úton való gyaloglást, ha Vigántpetendre kívánnak átmenni.

7. A települési értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források)

Zala megye leírása a reformkorban. Zalai Gyűjtemény 23. sz.

A Dörögdi-medence fejlesztési stratégiája I.-II. Pagony Iroda. 1993. kéziratban

Illyés Zsuzsanna et al: A területhasználat tájökölógiai szempontú értékelésének módszerei. I. Dörögdi-medence mintaterület. Zárójelentés. OKTK. 1994? kéziratban.

MAYER Dénes: Adalékok Kapolcs történetéhez. Csigakönyvek 1. 1995.

Örökségünk. Hogyan védjük meg a Dörögdi-medence természeti értékeit? IUCN Európai Program. Pagony I. Kapolcs, 1996. 55 o. + térkép

Rác Tibor: A Dörögdi-medence egyes vizeinek esetében középtávon elvégzendő műszaki beavatkozások. IUCN Hungarian Foundation. 1996. kéziratban.

Vásárhelyi Judit (szerk.): Bölcsőd e táj. CD ROM. Bp., 1997.

Ertsey Attila (szerk.): Autonóm kistérség. 1. A Dörögdi-medence esettanulmánya. Független Ökológiai Központ. Bp., 1999.

Kocsis Csaba: "Malmok szakadatlan sora". Adatok a kapolcsi vizimalmok és molnárság történetéhez a XVIII.-XX. században. 1999. **kézirat?**

Neumayer Éva – Vásárhelyi Judit – Zentai Kinga: Oktatóprogram a Tájvédelmi Oktatóközpont számára. 1. Bölcsőd e táj. Független Ökológiai Központ. Bp., 1999. Kéziratban.

A (víz felé) Mocorgó Puli tábor helyi felsőtagozatos gyerekeknek a medence vízrajzáról és vízminőségéről. FÖK – MKNE. Kapolcs, 2006. A dossziében, CD-n, térképeken és

tablókon dokumentált munkát kiállították az azévi Művészetek Völgyében.

Közösségek nyomában. Tíz: tiszta víz, ha nem tiszta, vidd vissza... Népfőiskolai esték a víz ökológiai kultúrájáról. Előadók: Andrásfalvy Bertalan, ...Lajos, stb. Független Ökológiai Központ. Vigántpetend, 2008.

8. A települési érték hivatalos weboldalának címe:

www.kapolcs.hu

III. MELLÉKLETEK

1. Az értéktárba felvételre javasolt települési érték fényképe vagy audiovizuális dokumentációja

CD ROM
fotók?

2. A Hungarikum törvény. 1. § (1) bekezdés j) pontjának való megfelelést valószínűsítő dokumentumok, támogató és ajánló levelek

(j) nemzetközi elismerésben részesített nemzeti érték: azon nemzeti érték, amely az Országgyűlés által ratifikált vagy kormányrendelettel kihirdetett nemzetközi megállapodások vagy viszonyosság alapján nemzetközi elismerésben részesült);

3. A javaslatához csatolt saját készítésű fényképek és filmek felhasználására vonatkozó hozzájáruló nyilatkozat